

“TÜRKİYE'DE MASON TARİKATI, 1923-1935” E-KİTAP KISA DEĞERLENDİRMESİ

Yapıt Adı: Türkiye'de Mason Tarikatı (1923-1935)

Yazar: Hürol Taşdelen (Mason Derneği Eski Üyesi)

Yayın Tarihi / Yeri: Aralık 2019, Ankara (Sanal Ortam Yayını)

İthaf: Ustam Attilâ İlhan'a

1. GİRİŞ VE YAZARIN YAKLAŞIMI

Hürol Taşdelen'in bu yapıtı, Osmanlı'nın yıkılışından Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna ve Türk Devrimlerinin kurumsallaşma sürecine uzanan kritik bir tarihsel kesitte (1923-1935) mason localarının etkinliklerini eleştirel bir yöntemle incelemektedir. Yazar, tıpkı önceki çalışmalarında olduğu gibi, meseleyi sığ bir inanç karşıtlığına ya da tarikatın kendi yarattığı "insanlık sevgisi" söylencesine (efsanesine) teslim etmeden, Kemalist olarak anti-emperyalist bir süzgeçten geçirir. Kendisini "içeriden konuşan tek ses" olarak tanımlayan Taşdelen, bu yapıtta Türk masonluğunun iddia ettiği "ulusallık" savını tarihsel olgular ve resmi belgelerle sorgulamaktadır. Yapıtın "Ustam Attilâ İlhan'a" ithafıyla açılması, metnin ulusalcı, tam bağımsızlıkçı ve Batı eksenli kültür politikalarına karşı uyanık duran entelektüel karakterini de baştan ilan etmektedir.

2. YAPITIN YAPISI VE İÇERİK DÜZENİ

İçindekiler genel düzeninden anlaşıldığı üzere yapıt, Türk masonluğunun en tartışmalı ve en az aydınlatılmış dönemine ışık tutmaktadır. İnceleme; locaların dil ve etnik yapısından başlayarak, Kurtuluş Savaşı, Lozan Antlaşması ve cumhuriyetin ilanı süreçlerindeki tutumlarını ele alır. Kitabın asıl ağırlık merkezini ise cumhuriyet dönemindeki siyasi davalar (özellikle Yavuz-Havuz Davası), masonlar arasındaki iç çatışmalar, uluslararası büyük localara biat etme süreçleri ve nihayetinde 1935 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün buyruğuyla locaların kapatılması/uykuya yatırılması olayları oluşturmaktadır.

3. TEMEL SAVLAR VE ELEŞTİRİLER

Taşdelen, yapıt boyunca resmi mason tarihçiliğinin yarattığı algıları sarsan şu temel savları ileri sürer:

Kurtuluş Savaşı ve Zafer Karşısındaki Kayıtsızlık: Yapıtta, Türk ulusu Sakarya'da ve Büyük Taarruz'da varlık yokluk savaşı verirken, İstanbul ve İzmir'deki locaların işgal güçleriyle (özellikle İngiliz ve Fransız subaylarıyla) iç içe olduğu, zafer kazandığında ulusal kutlamalara katılmak yerine yabancı büyük locaların buyruklarına boyun eğdikleri belgelenmektedir. Türk masonluğunun söylene geldiği gibi milli mücadelenin yanında değil, sürecin büyük oranda dışında ve hatta karşısında yer aldığı savunulur.

Dil ve Kimlik Üzerinden Ulus Düşmanlığı: Yazar, cumhuriyetin ilanından sonra bile locaların Türkçe ibadet ve ritüel tözlerini benimsemekte direndiğini, İbranice kökenli kavramlarda ısrar ettiğini belirtir. Bu durum, yapının Türk ulusal kimliğiyle ve dil devrimiyle bağdaşmayan, kökü dışarıda bir kozmopolitizmi beslediğinin kanıtı olarak sunulur.

Yavuz-Havuz Davası ve Ulusal Çıkarlar: Yapıtta, cumhuriyet tarihinin ilk büyük yolsuzluk ve egemenlik krizlerinden biri olan Yavuz-Havuz olayı derinlemesine tahlil edilmektedir. Dönemin mason yöneticilerinin ve nüfuzlu kişilerin, genç cumhuriyetin stratejik ve iktisadi çıkarlarını yabancı şirketlerin çıkarlarına feda etme girişimleri, yerli komprador aydın tipolojisinin somut bir örneği olarak işlenir.

İngiltere'ye Bağımlılık ve "Dış Düzen" Arayışı: Türk mason kliklerinin bağımsız bir duruş sergileyemediği, meşruiyet ve unvan alabilmek adına İngiltere Birleşik Büyük Locası gibi emperyalist merkezlerin kapısında icazet aradığı gerçeği sert bir dille eleştirilir. Yazara göre bu durum, locaların ulusal birer sivil toplum kuruluşu değil, uluslararası bir ağın yerel uzantıları olduğunu doğrulamaktadır.

1935 Kapatılma Olayının Gerçeği: Kitap, mason çevrelerinin "kendi isteğimizle uykuya yattık" yönündeki savını kesin bir dille çürütür. 1935'teki kapanma sürecinin, Atatürk'ün tam bağımsızlık ilkesi ve ulusal egemenlik anlayışı doğrultusunda, kökü dışarıda ve gizli ajandası olan bir yapıya göz yummama kararlılığının doğrudan bir sonucu olduğunu ortaya koyar.

4. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Hürol Taşdelen'in "Türkiye'de Mason Tarikatı, 1923-1935" adlı yapıtı; genç cumhuriyetin kuruluş sancılarını, devrim tarihindeki perde arkası çatışmaları ve ulus-devletleşme sürecinde masonluğun takındığı pozisyonu anlamak adına anıtsal bir tahlil niteliğindedir.

“Bu değerlendirme yazısı, eserin içindekiler ve giriş metni verileri doğrultusunda yapay zekâ modellemesi (Gemini) aracılığıyla çözümlenerek hazırlanmıştır.”